

OSVRTI

Osvrt 1: Pozicija Univerziteta u Beogradu na Šangajskoj listi - konvergencija ka realnosti

Veljko Jeremić¹, Mladen Stamenković²

Fenomen rangiranja univerziteta zaokuplja pažnju velikog broja zainteresovanih aktera već dugi niz godina. Brojni su razlozi koji su uticali na to. U osnovi, na vrlo konkurentnom tržištu visokog obrazovanja, bolji rang utiče na jačanje vidljivosti univerziteta i posledično vodi do povećanja zainteresovanosti budućih studenata i izvrsnih nastavnika i istraživača. Rangiranje univerziteta, kao gruba mera kvaliteta sadrži važne informacije za vlasnike, donatore i druge finansijere univerziteta, jer pokazuje koliko se njihova sredstva efikasno koriste.

U periodu nakon pandemije COVID-19, univerziteti će biti suočeni sa još oštrijim uslovima funkcionisanja. Pored već postojeće konkurencije, pandemija je posebno istakla važnost sistema onlajn učenja na MOOCs platformama koje će u narednom periodu dodatno uzburkati funkcionisanje univerziteta. Upravo iz svega navedenog, rang univerziteta na vodećim listama će biti važniji nego do sada.

Rangiranje čiji rezultati imaju najveći odjek u javnosti i van akademske zajednice je Academic Ranking of World Universities (ARWU). Rangiranje, u Srbiji daleko poznatije kao Šangajska lista, i kod nas je najpoznatije istraživanje ovog tipa. Iako kritikovana u brojnim naučnim radovima zbog nemalog broja metodoloških nedostataka (poput izbora pokazatelja, težinskih koeficijenata dodeljenih pojedinačnim pokazateljima, favorizovanje univerziteta sa velikim brojem istraživača, itd.), Šangajska lista i dalje biva klasifikovana kao referentna, te se svaki rezultat prati sa velikom pažnjom i isti utiče na donošenje brojnih odluka rukovodilaca univerziteta, državnih agencija i ministarstava.

Ovaj osvrt nastavak je pregleda stanja ranga univerziteta u Srbiji, sa posebnim fokusom na društveno-humanističke nauke. Ovaj put, pokušaćemo da uđemo malo dublje u razjašnjenje pozicije Univerziteta u Beogradu ali da se dotaknemo i verovatno najvažnije teme, a to je institucionalni razvojni potencijal kao posledica rangiranja.

Pozicija srpskih univerziteta na Šangajskoj listi

U 2020. godini pozicije univerziteta iz Regiona na globalnim listama su blago pogoršane što je posledica sporijeg napretka u odnosu na konkurenciju. U odnosu na pre dve godine univerziteti u Beogradu, Tartuu i Ljubljani su pali na Šangajskoj listi za oko 100 mesta. Ljubljana je tako ispala iz prvih 500, dok se u toj grupi našao Univerzitet u Zagrebu.

Ipak može se oceniti da većih i značajnih izmena nije bilo kada su univerziteti nama od interesa u pitanju. Univerzitet u Beogradu se spustio na nivo uporediv za Zagrebom i Ljubljanom, nakon što je u prethodnom trogodišnjem periodu bio relativno visoko plasiran. Upravo u Kvartalnom monitoru je pre dve godine bilo reči o ovome gde je i najavljen očekivani pad Univerziteta u Beogradu.

U kom reonu možemo očekivati poziciju Univerziteta u Beogradu tokom narednih godina? Ako ne bude promena u načinu merenja, Univerzitet bi trebalo da se zadrži negde između 401. i 600. mesta. U prilog tome govori i detaljni prikaz kategorija i ukupnog broja ostvarenih poena koje Univerzitet u Beogradu ostvario. Ne računajući trogodišnji period 2016-2018. godine kada smo imali dodatne poene po osnovu radove visoko citiranih naučnika, broj publikacija i akademska postignuća po naučniku su relativno stabilni od 2013. godine.

Grafikon 1. Pozicija Univerziteta u Beogradu na Šangajskoj listi

Bitno je istaći broj radova objavljenih u časopisima indeksiranim na SCIE i SSCI listi (PUB) kao pokazatelj za koji UB ostvaruje odlične rezultate. Međutim, broj poena ostvarenih na pokazatelju PUB nije dovoljan za bolji plasman od trenutnog. Naime, za preostale kriterijume UB ili nema poene (Nobelovci i nosioci Fildsove medalje, visoko-citirani autori) ili su oni skromni (Nature i Science). Takav trend će se nesumnjivo nastaviti i u narednim godinama, što broj poena ostvaren na osnovu objavljenih radova čini još važnijim.

¹ Univerzitet u Beogradu – Fakultet organizacionih nauka
² Univerzitet u Beogradu – Ekonomski fakultet

Zabrinjava činjenica da stagnacija u broju objavljenih radova kao rezultat nosi pad na Šangajskoj listi. Konkretno, da bi univerzitet po pokazatelju PUB bio među 200 najboljih, 2014. godine je bilo potrebno 39,66 poena, dok je na listi 2019. godine bilo potrebno čak 43,6. Isto važi i za ukupan broj poena, 2014. godine za poziciju 200 je bilo potrebno 16,86 poena, dok je za istu poziciju 2019. godine bilo potrebno 18,57. Zaključak je jasan: stagnacija u vrednostima pokazatelja donosi pad na listi³.

Deset posmatranih zemalja iz CIE imaju ukupno šest univerziteta među 500 najbolje plasiranih na Šangajskoj listi, dok se između 501-1000. mesta nalazi još 21 univerzitet. Posmatrano na nivou sveta ovaj rezultat je solidan za region CIE, zemlje koje se nalaze na srednjem nivou dohotka ili u donjem delu liste visokorazvijenih zemalja. Na plasman univerziteta iz regiona uticalo je i socijalističko nasleđe u okviru koga je u prvi plan stavljena obrazovna uloga univerziteta, dok je naučno istraživački rad bio skrajnut – naročito u slučaju društvenih nauka.

Tabela 1. Poeni Univerziteta u Beogradu po indikatorima za period 2013-2020. godine

Godina	Rezultati bivših studenata	Rezultati zaposlenih	Visoko citirani istraživači	N&S*	Publikovani radovi	PCP**
2020	0	0	0	4,5	43,2	17,1
2019	0	0	0	4,3	43,8	21,3
2018	0	0	13,5	4,3	43,4	22,3
2017	0	0	15,4	4,5	43,6	23,1
2016	0	0	10,3	4,4	43,7	22,3
2015	0	0	0	2,5	43,3	21
2014	0	0	0	2,2	44,9	20,9
2013	0	0	0	2,1	44,4	20,4

*N&S – Nature and Science, broj radova objavljenih u časopisima Nature i Science u periodu 2015-2019.

** PCP – prosečni skor na prethodnim kriterijumima podeljen brojem istraživača na instituciji

Tabela 2. Broj univerziteta iz zemalja CIE u prvih 1000 na Šangajskoj listi u 2020. godini

Zemlja	1 - 500	501 - 1000
Poljska	2	6
Republika Češka	1	6
Estonija	1	0
Hrvatska	1	0
Srbija	1	0
Mađarska	0	5
Litvanija	0	1
Rumunija	0	1
Slovačka	0	1
Slovenija	0	1

Tabela 3. Univerziteti rangiranih u prvih 500 iz zemalja CIE U 2020. godini

Univerzitet	Zemlja	Pozicija
Univerzitet u Zagrebu	Hrvatska	401 - 500
Karlov Univerzitet u Pragu	Republika Češka	201 - 300
Univerzitet u Beogradu	Srbija	401 - 500
Univerzitet u Varšavi	Poljska	301 - 400
Jagelonski univerzitet	Poljska	401 - 500
Univerzitet u Tartuu	Estonija	401 - 500

Kada je o samoj poziciji Univerzitet u Beogradu reč, dva su važna aspekta na koje treba skrenuti pažnju:

- Potencijalni pad ispod (500. mesta) će izazvati veliki odjek u javnosti iako pozicija 401-500 i 501-600 ne pravi suštinsku razliku.
- Ne treba smetnuti sa uma da je ovo rang Univerziteta u Zagrebu i Ljubljani koji su i prirodni poredbeni kriterijum za Univerzitet u Beogradu.

Šangajska lista za naučne oblasti – osvrt na društveno-humanističke nauke

Najveća i najvažnija izmena prilikom objavljivanja rezultata juna 2020. godine odnosi se na promenu metodologije prilikom rangiranja naučnih oblasti. Umesto dosadašnjeg kriterijuma koji je predstavljao ukupan broj radova u SCIE/SSCI časopisima, od izdanja liste za 2020. godinu, prilikom rangiranja uzimaju se u obzir radovi objavljeni samo u 25% najbolje rangiranih časopisa.

Ovo je potpuno u duhu celokupnog ARWU rangiranja koje se fokusira na izuzetnost u istraživanju i ne dolazi kao iznenađenje. Na ovaj način daje se na značaju najvažnijim časopisima, i prevashodno se izbegava zamka da se radovima u časopisima prvog i četvrtog kvartila daje ista važnost. Ovo je naravno imalo veoma negativne posledice na pozicioniranje brojnih univerziteta iz srednje razvijenih i zemalja u razvoju, između ostalih i Univerziteta u Beogradu. Podsećanja radi, pre dve godine Univerzitet se našao među najboljim univerzitetima u čak 27 od 54 naučnoistraživačkih oblasti. Ove godine, promena metodologije dovela je do toga da je Univerzitet u Beogradu pozicioniran unutar 12 naučnoistraživačkih oblasti. Pored Univerziteta u Beogradu, na primer, unutar veterinarskih nauka, Univerzitet u Novom Sadu takođe je zauzeo pozicije 201-300.

Ovih 12 oblasti, prikazanih tabelom ispod bile su robusne na promenu metodologije i u ovim oblastima možemo govoriti o značajnom radu unutar univerziteta. Često, dobra pozicija posledica je rada nekoliko institucija o čemu je u javnosti, kada su analizirane dobre prakse bilo više reči.

³ <https://galaksijanova.rs/beograd-pao-zbog-citata/>

Tabela 4. Naučne oblasti u kojima Univerzitet u Beogradu beleži značajne rezultate

Oblast	Grupacija	Pozicija
Psihologija	Društvene nauke	301 -400
Fizika	Prirodne nauke	201 -300
Ekologija	Prirodne nauke	401 -500
Prehrambena tehnologija	Tehničke nauke	76 -100
Nauka i tehnologija instrumentacije	Tehničke nauke	201 -300
Hemijско inženjerstvo	Tehničke nauke	401 -500
Veterinarske nauke	Bionauke	201 -300
Poljoprivredne nauke	Bionauke	401 -500
Klinička medicina	Medicinske nauke	301 -400
Javno zdravlje	Medicinske nauke	201 -300
Stomatologija	Medicinske nauke	151 -200
Medicinska tehnologija	Medicinske nauke	301 -400

Za nas je od interesa da malo bliže pogledamo stanje na polju društveno-humanističkih nauka. Kako je promena metodologije uticala na zemlje Centralne i Istočne Evrope i da vidimo da li su se i nama uporedivi univerziteti našli u sličnoj situaciji. Moramo istaći da ova promena metodologije nije donela vidljive promene samo u Srbiji. Posebno je interesantan slučaj Bukureštanskog univerziteta ekonomskih nauka koji se više ne nalazi ni u jednoj naučnoj oblasti u okviru najboljih univerziteta iako je pre dve godine bio rangiran u čak tri kategorije.

Univerzitet u Beogradu i Srbija kao zemlja nemaju veliki broj predstavnika među najboljim institucijama kada su u pitanju društveno-humanističke nauke. Izuzetak je psihologija koja je ostala stabilno na listi i nakon promene metodologije.

Nemoguće je ne istaći lidera među univerzitetima zemalja Centralne i Istočne Evrope. Nova metodologija je učinila da se Univerzitet u Ljubljani još jasnije profilise kao nedvosmisleni lider u ovom regionu na polju društveno-humanističkih nauka.

Sa jedne strane, možemo konstatovati da su društveno-humanističke nauke na srpskim univerzitetima u sličnoj situaciji kao u Rumuniji, ili Hrvatskoj. Takođe, ovde se vidi da pojedine institucije gaje izuzetnost na nekoliko naučnih polja (Univerzitet u Ljubljani i Karlov univerzitet) ili pak specijalizovanije institucije poput CEU u Budimpešti koji je izuzetno dobro kotiran u oblasti ekonomije, političkih nauka i javne administracije (u svim navedenim kategorijama zauzima rang od 151. do 200. mesta).

Tabela 5. Broj pozicioniranja unutar DH grupacije za sve univerzitete CIE

Univerzitet	Zemlja	Broj pozicioniranja	
		2018	2020
Karlov Univerzitet	CZE	7	6
Univerzitet u Ljubljani	SLO	7	8
Masarikov univerzitet	CZE	4	2
CEU Budimpešta	HUN	3	4
Univerzitet Eotvos Lorand	HUN	3	1
Bukureštanski univerzitet ekonomskih nauka	ROM	3	0
Univerzitet ekonomije, Prag	CZE	2	0
Univerzitet u Tartuu	EST	2	3
Univerzitet u Zagrebu	HRV	2	2
Vilnius Gediminas tehnički univerzitet	LTV	2	1
Univerzitet u Varšavi	POL	2	5
Univerzitet u Mariboru	SLO	2	2
Univerzitet u Beogradu	SRB	2	1
Univerzitet u Talinu	EST	1	1
Korvinus univerzitet	HUN	1	2
Jagłonska univerzitet	POL	1	1
SWPS univerzitet društvenih nauka	POL	1	1
Univerzitet Babeš - Boljai (Kluž)	ROM	1	0
Talinski tehnološki univerzitet	EST	0	1
Univerzitet Adam Mickiewicz	POL	0	1

Gde su ekonomija i menadžment u naučnoistraživačkom smislu – pregled mikropodataka

S obzirom da je broj objavljenih radova u časopisima na SCIE/SSCI listi pokazatelj koji najviše utiče na rang Univerziteta u Beogradu (kako na globalnoj, tako i na listi za naučne oblasti), od ključne je važnosti izvršiti dubinsku analizu objavljenih radova. Za ovo izlaganje ćemo se fokusirati na, za nas, posebno interesantne oblasti kao što su ekonomske nauke i menadžment. Od interesa su nam i druge naučne oblasti poput finansija i poslovne administracije, ali ćemo se ovog puta fokusirati na dve prethodno navedene. Što se tiče metodologije, jasno su naznačena preslikavanja iz kategorija koje se nalaze u okviru WoS sistema (i koje mi koristimo kroz KoBSON bazu) i naučnoistraživačkih oblasti definisanih Šangajskom listom.

Tabela 6. Pregled dve kategorije iz DH polja

ARWU naučnoistraživačka oblast	WoS naučna oblast
Ekonomija	Economics Management
Menadžment	Operations Research & Management Science

Direktnom pretragom mikropodataka kroz WoS bazu za period od 2014. do 2018. godine koji je bio i relevantan prilikom kreiranja ranga za 2020. godinu, dobili smo sledeće rezultate.

Ekonomija

U periodu od interesa za ARWU rangiranje, 2014-2018 objavljeno je 286 radova unutar SCIE/SSCI liste na kojima je jedan od autora bio sa afilijacijom iz Srbije. Broj objavljenih radova u selekciji najproduktivnijih institucija prikazan je tabelom 7. Definisan je broj pojavljivanja određene institucije među autorima rada, tako da je zajednički rad istraživača iz Univerziteta u Novom Sadu i Beogradu računat kao rezultat kod obe institucije. Kada je raspodela po godinama u pitanju, nećemo je navoditi, a konstatovaćemo da je u ovom petogodišnjem periodu broj publikacija relativno ujednačen po godinama, sa 2017. godinom kao najboljom, sa 73 objavljena rada.

Tabela 7. Broj radova u oblasti ekonomija u periodu 2014-2018, po institucijama

Institucija	Broj radova
Univerzitet u Novom Sadu	101
Univerzitet u Beogradu	87
Univerzitet u Kragujevcu	28
Univerzitet u Nišu	23
Singidunum univerzitet	16
Institut ekonomskih nauka	11
Ukupno	286

Ono što je zanimljivo i interesantno jeste pitanje gde objavljuju srpski istraživači u oblasti ekonomskih nauka? Tabelom 8 prikazali smo najčešće časopise u kojima su objavljivali istraživači iz Srbije u posmatranom periodu. Ako izuzmemo oblast agroekonomije, vidimo da je ostalih šest časopisa vezano za ovaj region ili ovaj deo Evrope. Ovo se svakako može povezati sa činjenicom je fokus radova naših istraživača primenjena ekonomija i najvećim delom radi se o ekonomskoj analizi vezanoj za Centralnu i Istočnu Evropu. Sa druge strane, čak 13% objavljenih radova u istom časopisu može biti problem ako časopis izgubi impakt faktor (kao što se desilo sa drugim časopisom iz Hrvatske) ili promeni svoj fokus u narednim godinama.

Ukupno, možemo doneti nekoliko zaključaka:

- Fokus je na časopisima u regionu, što sa sobom nosi niz prednosti, mana i rizika.
- Broj radova se ne može smatrati zanemarljivim. Ipak, biće zanimljivo da uporedimo u nastavku ove brojeve sa validnim benčmarkom.
- Sa jedne strane, može da zabrinjava činjenica da dominiraju časopisi koji nisu u prvom kvartilu po impakt faktoru. Ipak, imajući u vidu naučnoistraživački fokus u oblasti koji je fokusiran

na CIE, izbor časopisa istraživača se može smatrati racionalnim.

- Primetno je da Univerzitet u Novom Sadu ima više objavljenih radova od Univerziteta u Beogradu. Posledica politike univerziteta koja je na DH grupaciji napredovanja u više zvanja svela na formalnost.

Tabela 8. Pregled najčešćih časopisa u kojima se objavljuje u oblasti ekonomija

Naziv časopisa	Broj radova	Zemlja izdavač	Kategorija
1. Economic Research - Ekonomska istraživanja	37	Hrvatska	
2. Inžinerine Ekonomika - Engineering Economics	26	Litvanija	M23
3. Custos e Agronegocio on line	24	Brazil	M23
4. Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci - Proceedings of Rijeka Faculty of Economics	19	Hrvatska	-
5. Amfiteatru Economic	18	Rumunija	M22
6. Panoeconomicus	14	Srbija	M23
7. Prague Economic Papers	11	Republika Češka	M23

Menadžment

U oblasti menadžmenta, u petogodišnjem periodu, u Srbiji je objavljeno 115 radova, sa Univerzitetom u Beogradu ovde u blagoj prednosti u odnosu na Univerzitet u Novom Sadu.

Tabela 9. Broj radova u oblasti menadžment u periodu 2014-2018, po institucijama

Institucija	Broj radova
Univerzitet u Beogradu	43
Univerzitet u Novom Sadu	37
Univerzitet Singidunum	15
Univerzitet u Kragujevcu	11
Univerzitet u Nišu	5
Ukupno	115

Kao što će se jasno i videti iz detaljnijeg pregleda objavljenih radova, veliki deo se preklapa se sa rezultatima iz ekonomije jer je deo časopisa rangiran u obe kategorije.

Tabela 10. Pregled najčešćih časopisa u kojima se objavljuje u oblasti menadžment

Naziv časopisa	Broj radova	Zemlja izdavač	Kategorija
Amfiteatru Economic	18	Rumunija	M23
Journal for East European Management Studies	11	Nemačka	M23
Total Quality Management & Business Excellence	9	Velika Britanija	M22

Operaciona istraživanja i menadžersko odlučivanje (OR&MS)

Za razliku od menadžmenta, oblast operacionih istraživanja i menadžerskog odlučivanja više je metodološki orijentisana i istraživači iz Srbije uspeali su u periodu 2014–2018 da objave radove u većini relevantnih časopisa iz oblasti. Od ukupno 138 radova, tabela 11 jasno prikazuje potpunu dominaciju Univerziteta u Beogradu sa 77 radova.

Interesantna je raspodela po časopisima. Ubedljivo najzastupljeniji je *Expert Systems with Applications* sa preko 20% ukupnog broja objavljenih radova. Treba napomenuti da je ovo časopis sa drugorangiranim impakt faktorom u oblasti (impakt faktor za 2019. godinu iznosi 5,452, pozicija 2 od 83 časopisa) i da koincidira sa oblašću interesovanja većeg broja istraživačkih timova, pre svega na tehničkim fakultetima.

Tabela 11. Broj radova u oblasti OR&MS u period 2014–2018, po institucijama

Institucija	Broj radova
Univerzitet u Beogradu	77
Univerzitet u Novom Sadu	19
Srpska akademija nauka i umetnosti	18
Univerzitet u Kragujevcu	14
Univerzitet u Nišu	14
Ukupno	138

Tabela 12. Pregled najčešćih časopisa u kojima se objavljuje u oblasti OR&MS

Naziv časopisa	Broj radova	Zemlja izdavač	Kategorija
Expert Systems with Applications	29	Velika Britanija	M21a
Optimization Letters	12	Švajcarska	M23
Computers & Operations Research	10	Velika Britanija	M21
Studies in Informatics and Control	10	Rumunija	M22

Iako od ove godine ovakav presek bez uvida u kategorizaciju časopisa nije relevantan za pitanje Šangajske liste, i dalje je, imajući u vidu JCR-WoS kao osnovno merilo kvaliteta časopisa po srpskom zakonodavstvu, važno da napravimo pregled broja objavljenih radova sa nama dva najrelevantnija uporedna benčmarka – Univerzitetima u Zagrebu i Ljubljani.

Tabela 13. Pregled objavljenih radova univerziteta u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani

Univerzitet	Ekonomija	Menadžment	OR&MS	Političke nauke
Univerzitet u Beogradu	87	43	77	27
Univerzitet u Zagrebu	151	55	41	25
Univerzitet u Ljubljani	169	126	57	64

Napomene

U ovom trenutku unutar svake oblasti bila bi zanimljiva i analiza kategorizacije časopisa. Međutim, u ovom

trenutku, čak i ovaj minimalni pregled dovoljan je da vidimo da postoje oblasti gde Univerzitet u Beogradu ima puno prostora za napredak i dostizanje standarda i sebi najbližih uporednih institucija. Prednost u oblasti operacionih istraživanja u odnosu na bliske institucije pokazuje da je ova oblast zastupljena u širem spektru škola što se i videlo detaljnijim analizom radova. Tabela 13 prikazuje situacija i unutar političkih nauka gde zaista vidimo sličnost između Zagreba i Beograda, njihovih postignuća i značajno zaostajanje u odnosu na Ljubljani.

Rangiranje univerziteta – sredstvo ili cilj?

Najveća zamerka tumačenju (i delovanju) prilikom objavljivanja rangiranja univerziteta jeste što je ono percipirano i promovisano kao rezultat rada i konačni cilj umesto kao sredstvo pomoću kojeg je moguće uvideti problematične tačke sistema i adekvatno reagovati.

Šangajska lista pokazala je neophodnost konstantnog rada na metrikama i načinima merenja naučnoistraživačkog rada. Izmenjena je metodologija prilikom rangiranja naučnih oblasti – umesto celokupne SCIE/SSCI liste od ove godine vrednuje se samo prvi kvartil unutar svake naučnoistraživačke oblasti. Ovakva promena veoma se negativno odrazila na broj naučnih oblasti unutar kojih je Univerzitet u Beogradu bio rangiran.

Da li ovo nužno znači da bi bilo ispravno prihvatiti slična merila? Sigurno da ne. Međutim, ovo je još jedan jasan pokazatelj i da unutar WoS postoji značajna razlika u kvalitetu i da institucije koje žele da cene izuzetnost u istraživanju itekako to vide, razumeju i deluju u skladu sa trendovima. Puko prihvatanje lista bazirane na jednom indeksu (pa bio on i impakt faktor) sve se više redefinišu. U biznis školama Evrope, dominante liste (*ABS Academic Journal Guide*, CNRS) sve više uzimaju u obzir i kvalitativne pokazatelje i značajno redukuju inicijalni spisak časopisa. Naravno, isključivo se uzimaju u obzir časopisi unutar relevantnih naučnoistraživačkih oblasti. Recimo, za oblast Operaciona istraživanja, CNRS uzima u obzir svega 25 časopisa, od kojih su samo tri klasifikovana u najboljoj kategoriji koja je najčešće uslov za napredovanje na vrhunskim biznis školama.

Brojni su izazovi koji se stavljaju pred Univerzitet u Beogradu. Inicijalne minimalne uslove za izbor u zvanje nastavnika definisane od strane Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje Univerzitet je uključio u Pravilnik iz 2016. godine. Time je nastavljen kontinuitet uslova za izbor u nastavnička zvanja definisan 2008. godine, u kojem nažalost postoji odsustvo parametara kvaliteta časopisa. Činjenica da je za napredovanje najčešće dovoljno autorstvo ili koautorstvo u dva (za TTN grupaciju) rada u časopisima sa impakt faktorom (ne

uzimajući u obzir u kom kvartilu se časopisi nalaze) dovela je do situacije da je dominantan broj radova istraživača UB objavljen u časopisima iz kategorije M23. Posledica se direktno ogleda u padu UB na Šangajskoj listi naučnih oblasti za 2020. godinu, a ukoliko se izmena metodologije primeni i na globalno rangiranje avgusta 2021. godine, pad UB je zagarantovan. Situacija je posebno alarmantna kada se uzmu u obzir naučne oblasti iz grupacije društveno-humanističkih nauka. Nažalost, pozivajući se na opravdane izuzetke, definisani kriterijumi za napredovanje ne oslikavaju kriterijume svetskih trendova, te su i rezultati UB u DH polju, što se dalo zaključiti u ovde predstavljenoj analizi, daleko od zadovoljavajućih.

Činjenica je da se Univerzitet u Beogradu sada nalazi na ušću propuštenih prilika i da zbog odsustva standarda napredovanja koji barem delom bivaju poput onih na vodećim univerzitetima zapadne Evrope, plaća cenu konstantnim udaljavanjem od univerziteta koji bi trebalo da nam budu uzor i vodilja ka napretku. Pad na rang listama je institucionalno gledano i najmanji problem.

Jasno je da UB kao dobrovoljna konfederacija fakulteta i instituta nije u stanju da izvrši značajne izmene kriterijuma bez podrške svojih sastavnih članova. Iako su minimalni kriterijumi, kao potrebni i dovoljni za napredovanje, donekle zaštitili nastavnike i istraživače od samovolje nosioca poluga moći na njihovim matičnim institucijama, oni su nažalost isto tako pružili mogućnost pojedincima da se fokusiraju na ostvarivanje birokratskog minimuma bez ikakve želje za stremljenjem ka akademskom maksimumu. Potreban uslov postao je dovoljan.

U lancu nastavnik/istraživač – fakultet – univerzitet, nema mesta slabim karikama. Bez podizanja lestvice, podsticanja i nagrađivanja izuzetnih pojedinaca/istraživačkih grupa, UB i pripadajuće institucije neće imati odgovor na sve veću konkurenciju na tržištu visokog obrazovanja.

Zaključak

Nakon kratkotrajnog i neodrživog skoka Univerziteta u Beogradu u period 2016-2018. godine prethodne dve godine obeležile su realnije pozicioniranje univerziteta i konvergenciju ka smislenoj poziciji u odnosu na validne uporedive univerzitete.

Inicijalna kampanja koja je potencirala poziciju Univerziteta u Beogradu od 201-300. mesta vratila se kao bumerang. Svaka iole detaljna analiza jasno je ukazivala na neodrživost te pozicije, i jasno projektovala buduća kretanja nadole. Velika fama oko pada Univerziteta na listi dovela je do toga da trenutna pozicija deluje loše

iako je ovo solidna pozicije, koje realnije odražava retivne performanse Univerziteta u Beogradu.

Procenjujemo da će se Univerzitet u Beogradu u narednim godinama pozicionirati negde između 400. i 600. mesta. Ono što se može desiti u naredne dve godine jeste pad iz 500 najboljih u kategoriju ispod. Očekivano, ovo će izazvati pogrešno usmerenu debatu na samu poziciju jer se Univerzitet nalazi u najboljih 500. I ovo će biti direktna posledica poruka koje su slate sa Univerziteta i u javnosti prethodnih godina – rangiranje kao svrha rangiranja.

Sa druge strane, treba svari gledati i sa vedrije strane. Racionalno je konstatovati da je ova pozicija uporediva sa dva validna benčmarka – Univerzitetom u Zagrebu i Univerzitetom u Ljubljani. Gledajući iz jedne realne perspektive, ovo je jedan od retkih segmenata gde smo mi uporedivi i u ravni sa situacijom u Hrvatskoj i Sloveniji. Svaka druga analiza u ovom i prethodnim brojevima Kvartalnog monitora govori u prilog tvrdnji. Sa druge strane, pozicija Beogradskog univerziteta u polju društveno-humanističkih nauka je nepovoljnija. Boljem plasmanu BU u ovoj oblasti pogodovalo bi zaoštavanje kriterijuma za izbor i napredovanje nastavnika, uspostavljanje saradnje sa vodećim svetskim univerzitetima, unapređenje kvaliteta doktorskih studija i dr.

Ključna stvar budućih analiza ovakvih rangiranja je fokusirati na razvojne šanse koje nam ovo pozicioniranje ukazuje.

Najveća greška prilikom analize rangiranja univerziteta je konotacija da se radi o takmičenju i rangiranju kao finalnom proizvodu. Ovaj način rezonovanja smislen je za sportiste na Olimpijskim igrama. Rad na razvoju institucija je nešto sasvim drugo. Sva dostupna rangiranja (a ARWU je samo jedna perspektiva) moraju se uzeti kao celina, analizirati i odatle graditi zaključci za realan i nadasve održiv institucionalni razvoj. Rangiranja moraju poslužiti kao jasna smernica daljeg razvoja univerziteta i škola u njegovom sastavu.